

Albert Richard Andersson, Öra Frölanda 1376.
Västergöt.

{ Öra Frölanda
Ullnäs Ml

1376

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

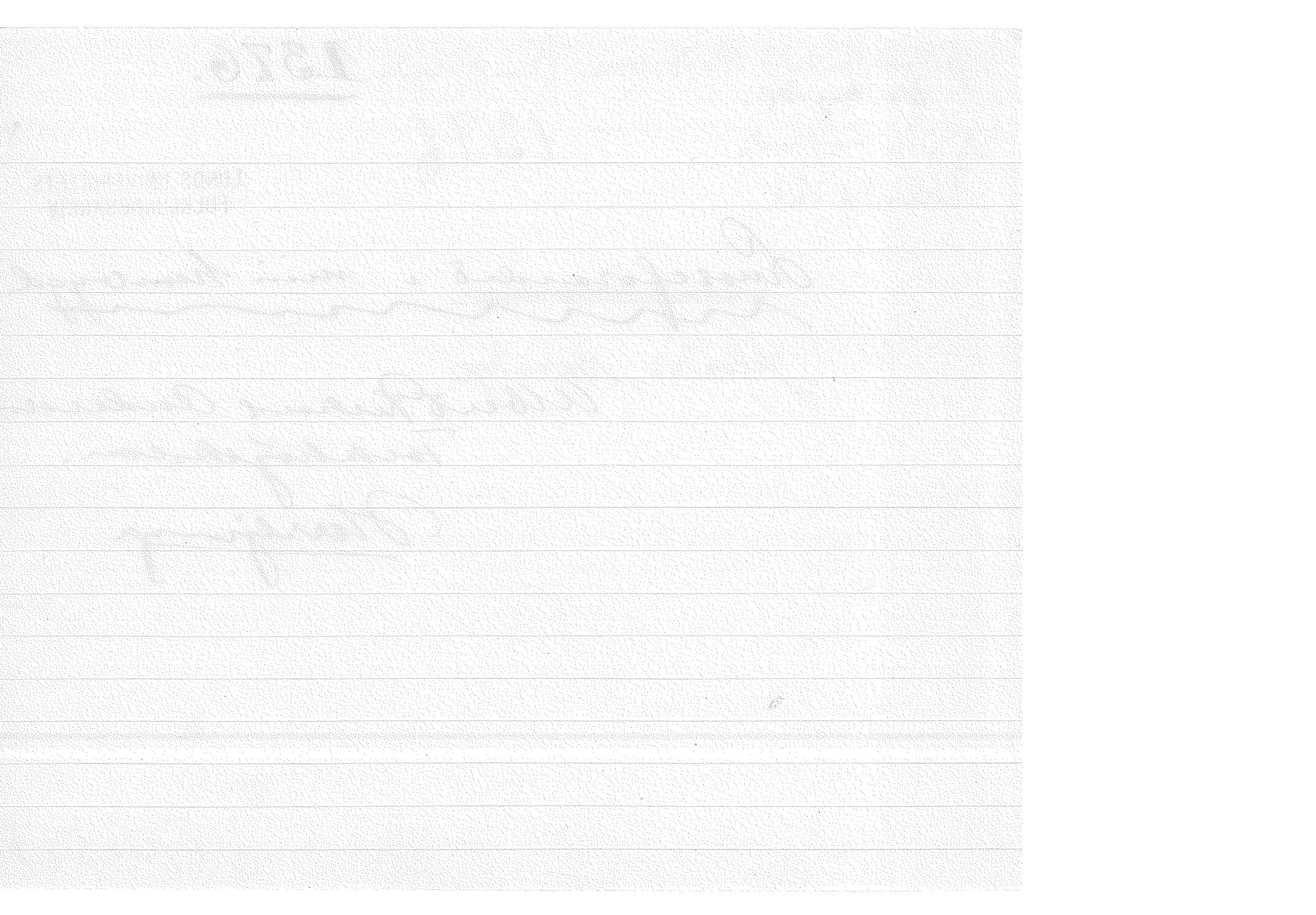
Russfirande i min hembygd.

Julander, Barnstop

Albert Richard Andersson
Tocahögskolan.

Härjunga

(10+5s.)

Lussafirandet i min hembygd.

I min hembygd Östra Frölunda är det Lussemorgonen, som brukar mest firas, men även Lusseafflonen. Bland ungdomen brukar det mest gå så till, att den samlas till lekaftron kvällen före Lusse dagen, och då är en bland kvinnorna utklädd till Lussekattning, och en del av männen och kvinnorna brukar vara nationalklädda. Men även Lussekattningen är ofta nationalklädd. Hon har vidare en ljuskrona på huvudet. Ungdomen brukar vara till samman på lekaftron till kl. 10. på mitten och sedan brukar Lussesällskapet gå omkring från gård till gård, från hus till hus och från ställe till ställe, från kl. 12 på Lussemitten till 6 och 7 på Lussemorgonen och bjuda på kaffe och vin,

äpplen och andra godsaker. Sven äldre fina,
såväl som de yngre, mycket intresser och nöje
i att gå omkring i gårdsarna och luska i tidig
morgontund.

Lusserållskapsen brukar förfäldrad på
många olika vis, och framför allt måste man
vara så förfäld, att man ej blir upptäckt.
Äldre mäns gamla brudgummkläder varo
ofta sökta som förfäldrad, vilket är att marka.
Fidare varo många förfälda till gamla quibbar
och gummar, och en del skulle föreställa hela
familjer; och många varo förfälda till allt
möjligt, såsom indianer o. s. v. och en del klädde
ut sig det löjligaste man kunde.

Lusserållskapsen brukar också många
gängor vara rätt stora och bestå av en 8
och 10 personer. En av Lusserållskapsens främsta

uppgifter är att sjunga sånger och kanske även spela, och det är rätt så föroligt att väckt vid sång och musik. Ofta kan man på natten få besök av flera Lussesällskap, som kommo strax efter varandra, och på Lussemorgonen har man icke mycket ro.

Ett lussesällskap för några är sedan boyjade att gå omkring på kvällen innan Lusse-dagen och fortsatte sedan hela natten fram på förmiddagen Lusse-dagen och vandrade hela natten nästan en mil, vilket ej var så kort bit att gå, helst när man skulle in på gården och bjuda på kaffe, och det var klart, att man dröjde alltid något på vägen. En sådan vändning kunde bliva för Lussesällskapet rätt så dyrt, för man kan förstå, att sällskapet behöve de vara väl försedd med matvaror för att kunna

4

bjuder alla på fägnad under sin långa vandring.

För i tiden fanns förbud att slakta på Lussemorgonen, för då kunde man säkert komma ut för någor olycka vid slaktet. Man vägrade ej gärna gå ensam på Lussemorgonen, för man trodde, att hemskå makter och hemskå väsen varo ute Lussemallen. Allmänt var, att Lusse var fruktat som något hemskt eller farligt att retas med. Det har man trott leva kvar i folkefantasiern ända sedan hednatiden, då Lusse skulle vara fruktat som något hemskt andeväsen.

Lusse dagen är ju den 13 december och tillhör den tiden på året, då dagarna är som kortast. Det var ej underligt, att man så långt tillbaka i tiden som i hednatiden, när det denna tid på året var mörkt största delen av

dygnet och människorna sulte i en av brasa
kvägt upplyst ryggåsstuga, att de tyckte sig i
fantasien om spöken och gaster, troll och
annat dylikt. Och eftersom Lusse kom den tid
på året, när det var som mörkast, var det ej
underligt, att de föreslädde sig Lusse som
något hemslat väsen.

Albert Rickard Andersson
Folkhögskolan
Herrljunga.

Julfirandet i min hembygd före i
tiden, samt också nu och andra gamla seder
och bruk. Barndops

I min hembygd Östra Frölunda brukade julen före i tiden firas på följande sätt. Dagarna före jul rände alltid vektor braska med att ståda allt i ordning, och göra allt fint till julen. Trotsningen av allt såd och spammal, måste owillkorligen vara gjord, före julafloren, liksom alla förberedelser till julen måste vara undan gjorda före julafloren. Störning av jultjus gick vanligtvis så till, att man uppvarrände och smälte talgen och hälde den i en gammal tråkanna. Sedan klippte man av det så kallade ljusverketgarnet

en lagom ände, som skulle motsvara
ljusets längd. Man doppade dena garnänd-
en i den smälta talgen, i härmor och
fortsatte sedan att doppa, tills giset
blivit lagom tjockt. Detta var ett bland
de enklaste sättet att stoppa juljus. Ock-
så fanns former för ljusstöpingen. All-
tid brukades också stoppas så kallade
grenhornljus. Julbordet, som skulle dukas
Julafonden, skulle sedan stå dukat med
läckra rätter hela Julen igenom. Julafot-
nen firades på vanligt vis, om middag
doppade man i grylan, och sedan på
kvällen, när julbordet var dukat och
Julgraven var färdig, utdelas julkakor-
na.

Sedan detta var gjort, uppläste alltid

Vg.
T:a Fröslunda pr
Opp. A.R. Karlsson.

LUND'S UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

1376

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

8.

Under Vä
Kd Kih
husfaderen högt ur Bibeln Julevangeliet.
Vidare förekom alltid Julsinger, och även
Julmusik om musikins trument funnos.

Vid Julgröten brukades alltid att rimma. Vidare skulle nätan av familjemedlemmarna ut på Julastonen och gå så kallad insjung, som bestod där i, att man gick ut och gick på en väg och sedan tillbaka igen. Om man mötte någon under vägen, skulle man icke hälsa eller tala honom. Sedan skulle han gå nägra varo kring boningshuset, och se in i nätan av fönstren. Såg han någon av de församlade hundlösa, så skulle denne dö under året. En slags insjung gick så till, att nätan gick till kyrkogården och vandrade där hela Julastonen, men fick ej visa sig för någon;

förfst vid mörkrets inbrott skulle han
lämna kyrkogården, och då skulle han i
kyrkogårdsporterna möta alla likfärdar,
skulle färdas därigenom under året. Det
berättas om personer, som därigenom mött
sin egen likfärd.

Vidare skulle en kärra av såden
dagars in i boningshuset och ställas där över
julen för att bringa god skörd under det
kommande året. Vidare skulle några
korn av varit ~~o~~ idesslag plöckas ur såden
och läggas på ~~o~~ tefat för att stå under
hela julen på det ständigt dukade jul-
bordet för att bringa god skörd under
det kommande året.

Julgissen, — som ländes på Julafłanen,
skulle brinna till klockan tolv på

Julnallen, för då skulle ett av Julgubben
dansa runt.

Julbrasen, som brann i den gamla
öppna spisen, fick ej vidröras, utan skulle
brinna ned fullständigt själv. Om morgo-
nen skulle man då se spår i askan av
barn och av lamm. Med några ord sagt
spår efter menlösa och oskyldiga.

Julottan förr i tiden böjade van-
ligtvis klockan 4 om morgonen, och de,
som hade lång väg till kyrkan, fingo
ej sova mycket under Julnallen. På
vägen från Julottan till hemmet var det
alltid mycket bråttom, för den, som först
kom hem från Julottan, fick fört in sin
råd eller gröda under det kommande
året. Många överansträngde sig därige-

II.

now, så att de kunde få en framtid
sjukdom. Och så kom man snart hem
från Julallén till det ständigt dukade
julbordet. För oönskt var under Juldagen
att lugnt, stilla och fadfullt.

Men på annandagens morgon brukar-
de man gå omkring i gårdena göra sprätt,
ofog och spektakel. Som t. ex. sätta
och sela sigbockar och dylikt, och ställa
dem framför förstugudörren eller storstugu-
dörren. Bland andra ofog hände, att man
t. ex. band till samman kobsvarssarna,
och hände också innan grammarna vore
uppe om morgonen, att de gingo och gav
deras djur värskilt gott och mycket foder,
och många andra mindre farliga sprätt.
— Dångt tillbaka i tiden hade man sano

prydnad i lak och på väggar t. ex fågelbilder och lakkprydnader av löv linjansis, äpplen, nötter, sådesax m. m. Kanske fågelmöbler och lakkroner som användes, möjligt att finnas kvar.]

Hur länge man använt julgram, vet nog inte många, särskiltigen är det hundratals år tidbaka.

[Julklappar brukade man ofta springa omkring med och kasta in i boningshusen i gärdarna, mest skäntsamma julklappar, som t. ex. en grissvans, en grisfot, ett vedträd o. d.]

Vår vädertekn vacker och gymnasium
Gulddagen och Nyårsdagen, ansägs det bliva
gymnasium vädertekn under det kommande
året.

Julhelgen ansågs boja Julafloren och
part för ända till tjugondag jul. Efter de
första helgdagarna hölls sedan var dag
till tjugondag jul så kallade julkalas.
Ty ållt arbete var nu bannlyst. Julkalasen
vara kalas för äldre och kalas för ung-
doms och kalas för barn. I bland leksar bru-
kade man använda gamla folklekars och
sitt lekar, sasom pantlösning, nötrum
med nölter, gissogåtar, lävlingslekar,
konststycken m.m. Tjugondag jul var sista
kalaset och då, som man sade fördes
julen ut, och sedan var det blåa söcken
igen.

Vid de så kallade nöltekarna använde
des som nötrum f. ex. följande versar:

Västergötland.

Hindöls härad

Ö. Frömlunda socken.

Nöta nöta gundo,
vare gott jag vunnit
vilken bande
är rikast,
den som bor under
eller den som bor på?

1376

LUNDs UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

14.

Jag kör mina grisar
på skogen
under vilket träd,
det bästa där är.

Vilket är det?

Högl upp i toppen
spelar som en ekorre.
Hur många spel?
? ? ? ? ? ? ?

Gamla seder och bruk vid barndöp.

Barnet skulle vid döpselsen hava i ena
handen sitt bokblad för att få Gott för att läsa
och i andra handen en pennings, för att få Gott
om pennningar. Före uppfänden till dopet skulle

gudmodern ga° omkring böningshuset och
friga genom alla fönsterrutorna, vad
~~och barnets moder skulle då vara, vad barnet skulle heta,~~
barnet skulle heta. Vidare skulle gud-
modern kryssa under en kräpp med bar-
net, när hon gick ut genom dörren från
böningshuset. Om barnet skrek mycket
under dopet, ansågs det fa° en god vangröst.
Om barnet var en flicka, som döptes,
ansågs det bliva likt gudmodern, och var
det en gosse, ansågs det bliva likt gud-
fadern.

Albert Rickard Andersson
Folkhögskolan
Herrljunga.